

Citace záznamu

Zdeňka Michalová, Zdeněk Kovářík, Státní zámek Telč, kaple Všech svatých, *Renesanční a manýristické štukatéřství v Čechách a na Moravě* (online databáze), <https://stuky.upce.cz/node/755>, vyhledáno 27. 4. 2024.

Státní zámek Telč, kaple Všech svatých

Číslo záznamu: 755

Bližší určení díla: bohatá ornamentální a figurální dekorace klenby a stěn, tumba Zachariáše z Hradce a Kateřiny z Valdštejna, baldachýnový oltář s figurami Krista

Památkově chráněno, č. úskp: 15430/7-5249

Umístění: klenba a stěny lodi a presbytáře, interiér lodi a presbytáře

Datec: 1580 až 1589

Telč, kaple Všech svatých (Vojtěch Krajíček, říjen 2018)

Anotace

Zřízení pohřební kaple Všech svatých se datuje mezi léta 1567, kdy začala výstavba, a 1589, kdy došlo k dokončení hlavního oltáře. Kaple je opatřena štukovou ornamentální a figurální dekorací a nástěnnými malbami. Hlavní témata výzdoby představují motivy Posledního soudu, Ezechielovy vize a postavy apoštolů. Významnou součástí vybavení je také mramorová tumba se štukovými figurami Zachariáše z Hradce a Kateřiny z Valdštejna a baldachýnový oltář, na němž se nachází pašijové motivy. Štukatury provedli neznámí italští autoři pracující i na dalších zakázkách v areálu zámku. Dekorace dochovaná v mimořádném rozsahu prošla v 80. letech 20. století rozsáhlým restaurátorským zásahem, při němž došlo k očištění a doplnění chybějících částí dekorací, obnově zlacení a plošné přemalbě polychromovaných partií.

Abstract

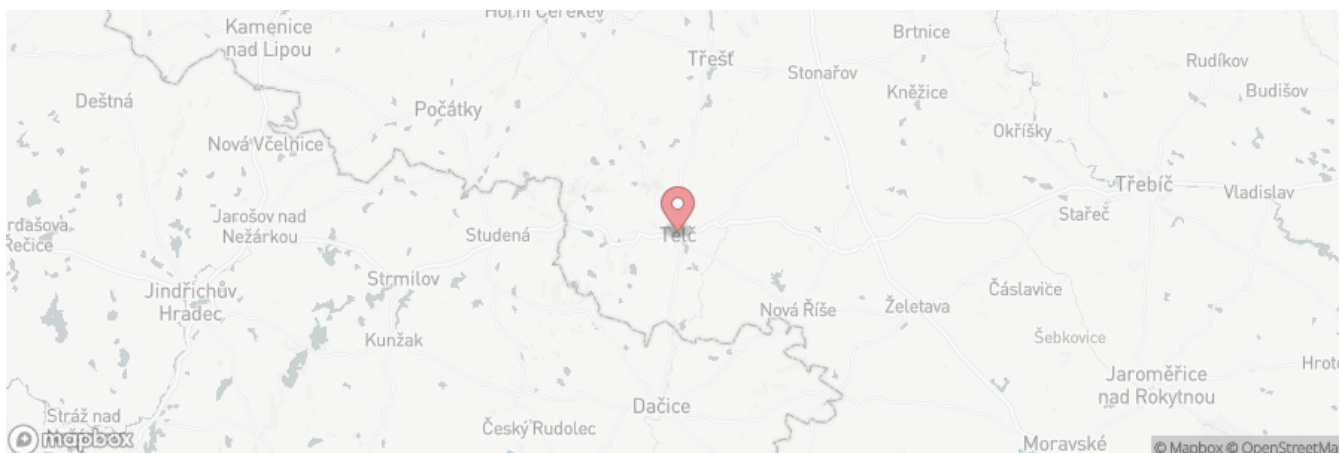
The burial chapel of All Saints dates back between 1567, when construction began, and 1589, when the main altar was completed. The chapel has stucco ornamental and figural decoration and murals. The main themes of the decoration are the Last Judgement, the visions of Ezekiel and the Apostles. The marble tumba with the stucco figures of Zacharias of Hradec and Catherine of Wallenstein and the canopy altar with Passion motifs are also important. The stucco work was carried out by unknown Italian artists who also worked on other commissions in the castle grounds. The decoration, preserved on an extraordinary scale, was extensively restored in the 1980s, during which the missing parts of the decoration were cleaned and filled in, the gilding was restored and the polychrome parts were repainted.

Kraj	Okres	Obec	Katastr
Kraj Vysočina	Jihlava (okres)	Telč	Telč

Ulice, čp. / č. o.

GPS

49.18529562883, 15.451662125796

Technika štku	Materiálová skladba	Povrchové úpravy	Původnost
modelovaný štuk, vytlačovaný štuk	V jádrové omítkě reliéfů na klenbě je přítomná příměs dřevěného uhlí a dalších složek barvicích hmotu do šeda, podobně jako u císařského erbu a soch Adama a Evy. Pro modelační vrstvu bylo užito silně dolomitické vzdušné vápno ve směsi s bílými plnivý – křemenným pískem použitým s příměsí mramorové moučky. Plnivo je středně vytříděné s maximální velikostí do 1,1 mm, zrna plniva mají charakteristický střípkovitý tvar, který poukazuje na úpravu plniva nadrcením. Vlasy Krista z pašijových scén na oltáři kaple jsou vytvořeny za pomoci koňských žíní obalených tenkou polychromovanou vrstvičkou štku. Vnitřní konstrukce tvoří hřeby a dráty v reliéfech; v dalších prvcích byly identifikovány například dřevěné výztuže a textilie namočené ve štukové hmotě (oděv Kateřiny z Valdštejna, Bůh Otec na klenbě presbytáře).	polychromie Původní povrchové úpravy byly ovlivněny restaurátorským zásahem z 80. let 20. století. Objevuje se originální způsob zlacení: látkové zlato tvořilo akcenty na různé probarvených prvcích. Polychromie se krom drobných akcentů nacházela na inkarnátech, jejichž vzhled je zkraslen přemalbou.	Původní stav s druhotnými zásahy

Uměleckohistorický popis

Pohřební kaple Všechných svatých je integrální součástí areálu telčského zámku. Vznikla na místě středověké sakrální stavby patrně stejného zasvěcení, která se nacházela v předhradí staršího telčského hradu. Umístění kaple určilo dispozici jihovýchodního křídla renesančního zámku, k němuž se kaple západní stranou přimyká. Výstavba a vybavování kaple se datují mezi léta 1567, kdy měla být kaple založena dle ztraceného nápisu zachovaného v opisu, a rok 1590, kdy byl dle účtů dokončen hlavní oltář. Stavebníkem kaple je přední moravský velmož Zachariáš z Hradce, který kapli založil jako pohřebiště příslušníků telčské sekundogenitury pánů z Hradce. Zachariáš z Hradce byl v kapli pohřben roku 1589 společně se svou první manželkou Kateřinou z Valdštejna a synem Menhartem Lvem, kteří zemřeli dlouho před dokončením kaple a byli dočasně pohřbeni ve farním kostele. Kaple Všechných svatých je jednolodní stavbou obdélného půdorysu s polygonálním presbytářem, která je z vnějšku členěna opěráky a vysokými obdélnými okny. V prostoru nad kaplí, v úrovni druhého patra zámku, je situován jeden z reprezentačních prostorů rezidence, tzv. mramorový sál. Interiér kaple je zaklenut valenou klenbou s výsečemi, která je pokryta štukovou dekorací. Hlavními ikonografickými motivy na klenbě v lodi jsou Ezechiášova nemoc a příslib uzdravení, Ezechiášova vize údolí suchých kostí, personifikace Lásky (Charitas) a postavy čtyř evangelistů a dalších apoštolů. Vše je zasazeno do bohatých ornamentálních rámců a doplněno o postavy andělů s polnicemi a andělůk držících pochodně, vavřínové ratolesti či bílá roucha. Na stěnách jsou vymalovány rollworkové kartuše s postavami Múz (Euterpe, Polymnia, Erató, Terpsichoré) a s personifikacemi čtyř ročních období. Při západní straně je situována tribuna, na jejímž čele je vymalováno Zvěstování. Nad tribunou se nachází fragment pamětního nápisu s datem dokončení dekorace klenby, tedy roku 1580. V přední části lodi je umístěna mramorová tumba se štukovými ležícími figurami Zachariáše z Hradce a Kateřiny z Valdštejna, ohrazená tepanou polychromovanou renesanční mříží s určitými otazníky připisovanou pražskému kováři Georgu Schmidhammerovi. Ústředním tématem vyobrazeným na klenbě presbytáře je Svatá Trojice ve formě tzv. Gnadenstuhl, doprovázená anděly s polnicemi a personifikacemi Víry, Naděje, Moudrosti a Hojnosti (Fides, Spes, Sapientia, Abundanza). Hlavní oltář má formu vysokého baldachýnu, na němž je ve formě štukových figur vyobrazen Nesení kříže, Bičování, Ukřižování a zmrtyvchvstalý Kristus. Součástí vybavení kaple bývala také pohřební výbava Zachariáše z Hradce sestávající z helmice, meče, štítu a několika malovaných praporců s erby. Ikonografický program kaple lze v obecné rovině vyložit jako eschatologické očekávání vzkříšení a posledního soudu. Za projektanta přestavby telčského zámku včetně kaple Všechných svatých bývá považován Ital Balsassare Maggi z Arogna, ale tato hypotéza byla vyvrácena. V současné době převládá názor, že převážnou část přestavby vedl Antonio Ericer, doložený na stavbě zámku v Jindřichově Hradci. Autorství štukových dekorací bylo dříve připsáno italskému štukatérovi Antoniu Melanovi, nicméně formální znaky jím signované práce na zámku v jihočeské Kratochvíli jsou natolik odlišné, že dnes je výzdoba kaple přisuzována blíže neznámé skupině v Telči činných Vlachů. Malířskou výzdobu kaple provedl pravděpodobně Raimund Paul, malíř činný i na dalších sídlech pánů z Hradce. V kontextu raně novověké aristokratické sepulkrální kultury bylo obvyklé pohřbívání v kaplích při farních či klášterních kostelech, proto je kaple Všechných svatých jako stavební typ zámeckého sakrálního prostoru s pohřební funkcí zcela výjimečná a bylo by možné k ní uvést jen velmi obecné analogie.

Historické zásahy / opravy

Restaurování 1982–1989 (Zdeněk Šejnost, Jiří Novotný st., Jiří Novotný ml., Vladimír Míčko, Pavel Charapov, Vladimír Otmar, Dobroslav Halata, Petr Hampl, Vladimír Doležal, Lubomír Čtverák, Jarmila Čtveráková): očištění povrchu štku, stabilizace a oprava trhlin, doplnění chybějících částí. Fixace a přemalba značně degradované a fragmentárně dochované barevné vrstvy (povrch štku byl ztmavlý depozity s četnými alteracemi pigmentů na inkarnátech postav). Rekonstrukce zlacení prvků byla provedena ireverzibilní metodou (degradované fragmenty byly převrstveny koncentrovaným disperzním nátěrem a na mixtione bylo položeno zlato).
Restaurování 2020–2021 (obnova zámku firmou Pastiglia v rámci programu IROP „Státní zámek Telč – Růžka Vysočiny“), bylo provedeno očištění od prachových depozitů, retuše dílčích defektů.

Literatura

- Jan Beringer – Jaroslav Janoušek, *Město a panství Telč*, Telč 1892, s. s. 233–237.
- Jiří Bláha – Tomáš Kyncl, Přinos dendrochronologie pro poznání stavebních památek města Telče, *Průzkumy Památek* XV, č. 2, 2008, s. 99–118.
- Jan Chlíbec, *Italští sochaři v českých zemích v období renesance*, Praha 2011, s. 159–161.
- Ondřej Jakubec – Pavel Waisser, Mauzoleum Zachariáše z Hradce na zámku v Telči v kontextu renesančních zámeckých kaplí, *Opuscula Historiae Artium* 64, č. 1, 2015, s. 2–32.
- Jaroslav Janoušek, Die Denkmale der Stadt Telč, *Mittheilungen der kaiserl. königl. Central-Commission zur Erforschung und Erhaltung der Baudenkmale* XIV, 1888, s. 231–237.
- Veronika Korčáková, Ikonografický program pohřební zámecké kaple Všechných svatých v Telči, *Průzkumy památek* VIII, 2001, s. 21–35.
- Jarmila Krčálová, *Renesanční stavby Baldassara Maggiho v Čechách a na Moravě*, Praha 1986, s. 64–79.
- Vlasta Kratinová – Bohumil Samek – Miloš Stehlík, *Telč: historické město jižní Moravy*, Praha 1992, s. 91–100.
- Jiří Kroupa – Ondřej Jakubec, *Telč. Historické centrum*, Praha 2013, s. 47–56.
- Pavel Mach, Sporné otázky účasti Baldassara Maggiho na stavebním vývoji zámku v Telči v druhé polovině 16. století, in: *Památky Vysočiny. Sborník NPÚ ÚOP v Telči 2010*, Telč 2012, s. 46–65.
- Pavel Mach – Jan Salava, Renesanční sídlo Zachariáše z Hradce na Telči v druhé polovině 16. století, *Zprávy památkové péče* 72, č. 4, 2012, s. 258–264.
- Václav Mencl, *5 městských rezervací Jihomoravského kraje*, Brno 2016, 130–139.
- Zdeňka Míchalová, Zaniklé nápisy v pohřební kapli Všechných svatých na zámku v Telči, in: *Památky Vysočiny. Sborník NPÚ ÚOP v Telči 2012*, Telč 2013, s. 159–169.
- Zdeňka Míchalová, Zámek Telč, in: Michal Konečný (ed.), *Na věčnou paměť, pro slávu a vážnost. Renesanční aristokratická sídla v Čechách a na Moravě ve správě Národního památkového ústavu*, Kroměříž 2017, s. 553–581.
- Zdeňka Míchalová, Renesanční zahrada zámku v Telči, in: Jan Galeta – Ondřej Jakubec – Radka Nökkala Miltová – Tomáš Valeš (edd.), *Od dějin umění k uměleckému dílu. Cesty k porozumění vizuální kultuře*, Brno 2021, s. 57–64.
- Jennifer Morris, Dry Bones and Floating Spirits? Neo-Platonism and the Schlosskapelle at Telč, in: Ondřej Jakubec (ed.), *Central European and American Perspectives on Visual Arts in Early modern Europe*, Brno 2013, s. 37–55.
- Marie Mžýková, K ikonologii výzdoby Trůnního sálu v Telči, *Průzkumy památek* XII, č. 2, s. 151–169.
- Miroslava Nováková-Skalická, Obnovená renesanční mříž ze sepulkrální kaple zámku v Telči, *Zprávy památkové péče* 57, č. 4, 1997, s. 123–124.
- Zdeňka Papežová, *Plastická a malířská výzdoba zámku v Telči* (diplomová práce), Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, Praha 1952, s. 19–30.
- August Prokop, *Die Markgrafschaft Mähren in kunstgeschichtlicher Beziehung. III. Band*, Wien 1904, s. 869–885.
- Václav Richter, *Telč. Městská památková rezervace a státní zámek*, Praha 1958, s. 22.
- Jan Salava, *Rodová a osobní prezentace Zachariáše z Hradce v zámecké rezidenci v Telči* (diplomová práce), Katolická teologická fakulta Univerzity Karlovy, Praha 2010, s. 127–138.
- JS [Jan Salava], Poslední soud, in: Šárka Radostová (ed.), *Ad Unicum. Umělecká díla z fondů Národního památkového ústavu I/1*, Praha 2017, s. 257–260.
- Pavel Waisser – Jana Waisserová – Renata Tišlová – Petra Hečková, *Renesanční štuková díla zámku v Telči v kontextu dějin umění, technologie a restaurování*, Pardubice 2020, s. 136–154.
- Gregor Wolny, *Kirchliche Topographie von Mähren, Brünnner Diöcese, Band III.*, Brünn 1860, s. 106.

Prameny

- SOA Třeboň, odd. J. Hradec, Rodinný archiv pánů z Hradce, kart. 124, 125, Důchodní účty panství Telč.
- Jiří Bláha, *Stavebně-historický průzkum, Zámek čp. 1, Náměstí Zachariáše z Hradce v Telči, textová část*, Telč 2013. Uloženo na NPÚ ÚOP Telč.
- Lubomír Čtverák – Jarmila Čtveráková, *Kovaná mříž z náhrobku Zachariáše z Hradce, II. etapa*, 1988. Uloženo na NPÚ ÚOP v Telči.
- Vladimír Doležal, *Restaurátorská zpráva o nástěnných malbách v záhrobní kapli Všechných svatých na SZ v Telči*, Praha 1988. Uloženo na NPÚ ÚOP v Telči.
- Dobroslav Halata – Petr Hampl, *Restaurátorská zpráva, rekonstrukce zlacení štuků stropu zámecké kaple*, 1984. Uloženo na NPÚ ÚOP v Telči.
- Dobroslav Halata – Petr Hampl, *Restaurátorská zpráva, rekonstrukce zlacení štuků stropu zámecké kaple*, 1987. Uloženo na NPÚ ÚOP v Telči.
- Zdeněk Kovářík – Vojtěch Krajíček – Zdeňka Míchalová – Renata Tišlová, *Interdisciplinární průzkum štukové výzdoby kaple Všechných svatých. Státní zámek Telč*, Litomyšl 2021. Uloženo na FR UPCE a SZ Telč.
- Vladimír Míčko – Pavel Charapov, *Průzkum stěn a polychromie štukové výzdoby, SZ Telč*, 1982. Uloženo v Národním archivu, fond ČFVU – Dílo, Praha, karton 748.
- Vladimír Míčko, *Dílčí restaurátorská zpráva, SZ Telč*, 1983. Uloženo na NPÚ ÚOP v Telči.
- Vladimír Míčko – Pavel Charapov – Vladimír Otmar, *Dílčí restaurátorská zpráva, SZ Telč*, 1984. Uloženo na NPÚ ÚOP v Telči.
- Vladimír Míčko – Eva Míčková, *Restaurátorská zpráva, Restaurování nástěnných maleb v kapli Všechných svatých, SZ Telč*, 1988. Uloženo na NPÚ ÚOP v Telči.
- Jiří Novotný, *Zpráva restaurátorské komisi, SZ Telč*, 1982. Uloženo na NPÚ ÚOP v Telči.
- Jiří Novotný st. – Jiří Novotný ml., *Restaurátorské dokumentace kaple Všechných svatých, SZ Telč*, 1983–1984. Uloženo na NPÚ ÚOP v Telči.
- Jiří Novotný, *Zpráva o restaurátorské práci na tumbě a oltáři, SZ Telč*, 1984. Uloženo na NPÚ ÚOP v Telči.
- Zdeněk Šejnost – Jiří Novotný, *Popis sochařské výzdoby, SZ Telč*, 1981. Uloženo v Národním archivu, fond ČFVU – Dílo, Praha, karton 712.

Odkazy

[Jan Salava, Rodová a osobní prezentace Zachariáše z Hradce v zámecké rezidenci v Telči \(diplomová práce\), Katolická teologická fakulta Univerzity Karlovy, Praha 2010.](#)

Autoři záznamu

Zdeňka Míchalová, Zdeněk Kovářík

Datum poslední změny

23.2.2023

Fotodokumentace současného stavu

Telč, kaple Všeoh svatých, západní strana
(foto Miloš Tejkal, úprava Vojtěch Krajiček,
listopad 2020)

Telč, kaple Všeoh svatých, severní strana
(foto Miloš Tejkal, úprava Vojtěch Krajiček,
listopad 2020)

Telč, kaple Všeoh svatých, jižní strana (foto
Miloš Tejkal, úprava Vojtěch Krajiček,
listopad 2020)

Telč, kaple Všeoh svatých, východní strana
(foto Miloš Tejkal, úprava Vojtěch Krajiček,
listopad 2020)

Telč, kaple Všeoh svatých, klenba (foto
Miloš Tejkal, úprava Vojtěch Krajiček,
listopad 2020)

Telč, kaple Všeoh svatých (foto Vojtěch
Krajiček, říjen 2018)

Telč, kaple Všeoh svatých (foto Vojtěch
Krajiček, říjen 2018)

Telč, kaple Všeoh svatých (foto Vojtěch
Krajiček, únor 2019)

Telč, kaple Všeoh svatých (foto Vojtěch
Krajiček, prosinec 2017)

Telč, kaple Všeoh svatých (foto Vojtěch
Krajiček, říjen 2018)

Telč, kaple Všeoh svatých (foto Vojtěch
Krajiček, říjen 2018)

Telč, kaple Všeoh svatých (foto Vojtěch
Krajiček, říjen 2018)

Telč, kaple Všeoh svatých (foto Vojtěch)

Telč, kaple Všeoh svatých (foto Vojtěoh Krajíček, říjen 2018)

Telč, kaple Všeoh svatých (foto Vojtěoh Krajíček, říjen 2018)

Krajíček, říjen 2018)

Telč, kaple Všeoh svatých (foto Vojtěoh Krajíček, říjen 2018)

Telč, kaple Všeoh svatých (foto Vojtěoh Krajíček, říjen 2018)

Telč, kaple Všeoh svatých (foto Lukáš Krajíček, říjen 2018)

Telč, kaple Všeoh svatých (foto Lukáš Krajíček, říjen 2018)

Telč, kaple Všeoh svatých (foto Vojtěoh Krajíček, říjen 2018)

Telč, kaple Všeoh svatých (foto Vojtěoh Krajíček, říjen 2019)

Telč, kaple Všeoh svatých (foto Vojtěoh Krajíček, říjen 2019)

Telč, kaple Všeoh svatých (foto Vojtěoh Krajíček, říjen 2019)

Telč, kaple Všeoh svatých (foto Vojtěoh Krajíček, říjen 2019)

Telč, kaple Všech svatých (foto Vojtěch Krajíček, říjen 2019)

Telč, kaple Všech svatých (foto Vojtěch Krajíček, říjen 2019)